

ZAMONAVIY RUS ADABIYOTIDA AVTOBIOGRAFIYA YOZISH METODLARI

G'ofurova Madina Odiljon qizi

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Tarjima nazariyasi va amaliyoti (ingliz tili)

Annotatsiya: Ushbu maqolada zamonaviy rus adabiyotida avtobiografiya yozish metodlari ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: avtobiografiya, method, yozish uslubi, yozuvchilar (rus)

KIRISH

Zamonaviy adabiy tilning yaratuvchisi Aleksandr Pushkin bo'lib, uning asarlari rus adabiyotining cho'qqisi hisoblanadi. Uning asosiy asarlari yaratilganidan beri deyarli ikki yuz yil davomida tilda ro'y bergan sezilarli o'zgarishlarga, Pushkin tili va zamonaviy yozuvchilar tili o'rtasidagi aniq stilistik farqlarga qaramay, bu tezis ustunlik darajasida qolmoqda. Shu bilan birga, shoirning o'zi N. M. Karamzinning rus adabiy tilining shakllanishidagi eng muhim rolga ishora qiladi, A. S. Pushkinning ta'kidlashicha, bu shonli tarixchi va yozuvchi "tilni begona bo'yinturug'dan ozod qildi va uning erkinligini qaytarib berdi, uni tiriklarga aylantirdi. xalq so'zlari manbalari".

Adabiy til - bu milliy tilning mavjudlik shakli bo'lib, u muayyan milliy tilda so'zlashuvchilar orasida me'yoriylik, kodifikatsiya, ko'pfunksionallik, stilistik farqlanish, yuqori ijtimoiy obro'-e'tibor kabi xususiyatlar bilan ajralib turadi. Adabiy til jamiyatning kommunikativ ehtiyojlarini qondirishning asosiy vositasidir; milliy tilning kodlashtirilmagan quyi tizimlariga - hududiy dialektlarga, shahar koine (shahar xalq tili), kasbiy va ijtimoiy jargonlarga qarshi. Adabiy til tushunchasini milliy tilning ma'lum bir quyi tizimiga xos bo'lgan lingvistik xususiyatlar asosida ham, ushbu quyi tizimning tashuvchilari yig'indisini chegaralash, uni ushbu tilda

so'zlashuvchi odamlarning umumiy tarkibidan ajratish orqali aniqlash mumkin. .
Ta'rifning birinchi usuli lingvistik, ikkinchisi sotsiologikdir.

Adabiy tilning xususiyatlari:

Doimiy normalizatsiya (nafaqat bitta me'yorning mavjudligi, balki uni ongli ravishda etishtirish);

Ma'lum bir adabiy tilda so'zlashuvchilar uchun uning normalarining majburiyligi;

Vositalardan kommunikativ jihatdan maqsadga muvofiq foydalanish (bu ularning funktsional farqlanish tendentsiyasidan kelib chiqadi).

Polifunksionallik: adabiy til har qanday faoliyat sohasining kommunikativ ehtiyojlarini qondirishga qodir; Adabiy tilning barqarorligi va taniqli konservatizmi, uning sekin o'zgaruvchanligi: adabiy me'yor jonli nutq rivojlanishidan orqada qolishi kerak. Tilni saqlab qolish istagi nutqda anglatadi (Chexov bizga vasiyat qilganidek, qisqalik - iste'dodning singlisi)Shaxsiy shakllar va dizaynlarning bir xilligi va soddalashtirilishi istagi Til tizimidagi analitik elementlarni mustahkamlash (masalan, "bej sumkasi o'rniga "bej sumka", "uch metrli bino" o'rniga "uch metr balandlikdagi bino" va boshqalar).

(V.I. Chernishevga ko'ra) stilistik me'yorlar manbai bo'lishi kerak:

Umumiy zamonaviy foydalanish

Namunali rus yozuvchilarining asarlari

Adabiy rus tilining eng yaxshi grammatika va grammatikasini o'rganish (Rozenalga ko'ra) normalar manbai ham bo'lishi mumkin :Ona tilida so'zlashuvchilarning so'rov ma'lumotlari (ayniqsa, turli avlod vakillari)

Anketa ma'lumotlari

Klassik yozuvchilar va zamonaviy yozuvchilar o'rtasidagi o'xshash til hodisalarini taqqoslash (bir xil janrdagi asarlarda) An'anaga ko'ra, rus tili A. S. Pushkin davridan beri zamonaviy bo'lib kelgan. Zamonaviy rus tili dunyodagi eng boy tillardan biridir. Rus milliy tili va adabiy rus tili tushunchalarini farqlash kerak. Milliy til rus xalqining tili bo'lib, u odamlar nutq faoliyatining barcha sohalarini qamrab oladi. Aksincha, adabiy til torroq tushunchadir. Adabiy til til mavjudligining

eng oliy shakli, ibratli tildir. Bu milliy milliy tilning qat'iy standartlashtirilgan shakli bo'lib, u havola sifatida qabul qilinadi. Belgilar: qayta ishlash, normallashtirish, umumjahon majburiy normalari va ularning kodifikatsiyasi, yozma shaklning mavjudligi, keng tarqalgan va universal majburiyat, funktsional va stilistik tizimning rivojlanishi. Lomonosovning uchta xotirjamlik nazariyasi: Yuqori (tragediya, ode), O'rta (elegiya, drama, satira), Past (komediya, ertak, qo'shiqlar). Qadimgi rus tilidan olingan yuqori xotirjamlik 938 yil - Kiril va Metyus tomonidan Salonikida janubiy slavyanlar uchun kirill alifbosining yaratilishi, sharqiylar uni qarzga oldilar. Pushkin dastlab sharqiy slavyan va janubiy tillarni aralashtirib yubordi. - diglossiyaning paydo bo'lishi (ikki tillilik)

Tor ma'noda zamonaviy til 20-asr oxiri tili, bugungi kun tilidir. Keng ma'noda Pushkindan hozirgi kungacha bo'lgan davr tili, asosan, yozma. Biz ushbu davr tilini qo'shimcha vositalar - lug'atlar va boshqalarni majburiy jalb qilmasdan tushunamiz. Adabiy til doimo o'zgarib turadi, bu jarayonning asosiy kuchlari barcha ona tilida so'zlashuvchilardir. Yigirmanchi asr adabiy tilini tavsiflashda ikkita xronologik davrni ajratib ko'rsatish kerak:

Birinchisi - 1917 yil oktyabrdan 1985 yil aprelgacha;

Ikkinchisi - 1985 yil apreldan hozirgi kungacha.

Ikkinchi bosqich - qayta qurish va qayta qurishdan keyingi davr. Hozirgi vaqtda tilning tsenzura bilan yashiringan faoliyat sohalari aniq va aniq bo'ladi. Glasnost tufayli jargon (qardoshlashuv, qaytarish, shmon, taqdimot), qarz olish (diler, rieltor, menejer) va odobsiz so'zlar paydo bo'ldi. Yangi so'zlardan tashqari, bir umrdan chiqib ketganday tuyulgan ko'plab so'zlar ham hayotga qaytarildi (gimnaziya, litsey, gildiya, gubernatorlik, bo'lim va boshqalar).

20—21-asrlar bo'sag'asida tilning demokratlashuvi shu darajaga yetdiki, bu jarayonni liberallashtirish, aniqrog'i, vulgarizatsiya deb atash to'g'riroq bo'ladi. Davriy matbuot sahifalarida o'qimishli kishilar nutqiga jargon, so'zlashuv elementlari va boshqa adabiy bo'lmagan vositalar (buvilar, parcha, bo'lak, boshqaruvchi, yuvuvchi, ochuvchi, o'ram va boshqalar) to'kilgan. Rasmiy nutqda ham yig'ilish, demontaj, kelish so'zlari keng tarqalgan.

Behayo so'z qabul qilib bo'lmaydigan darajada keng tarqalgan. Bunday ifodali vositalar tarafdorlari hatto so'kinish rus xalqining o'ziga xos belgisi, uning "brend nomi" ekanligini ta'kidlaydilar.

Ammo shuni unutmasligimiz kerakki, rus adabiy tili bizning boyligimiz, merosimiz, u xalqning madaniy va tarixiy an'alarini o'zida mujassam etgan va biz uning ahvoli, taqdiri uchun javobgarmiz.

Nutqning kommunikativ sifatlari.

Nutqning kommunikativ sifatlari - biz talaffuz qiladigan so'z va iboralar xususiyatlarining yig'indisi bo'lib, ular muloqotni samarali, har tomondan tushunarli, uyg'unroq va zavqli qiladi. Ular quyidagilar: ifodalilik, soflilik, izchillik, to'g'rilik, aniqlik, boylik, qulaylik, dolzarblik, aniqlik, ta'sirchanlik. Ushbu o'nta xususiyatning uyg'un kombinatsiyasi bizga mukammal muloqot madaniyati haqida gapirishga imkon beradi. Nutqning kommunikativ sifatlari 18-asrda o'rganila boshlandi. O'sha davrdagi barcha ta'lim muassasalarida ritorika mavjud bo'lib, darvoqe, ettita asosiy fanlardan biri hisoblanadi.

Nutqning kommunikativ sifatlari xususiyatlari

2. Ekspressivlik. Bu shuni anglatadiki, har bir kishi nima haqida gapirayotganini tushunishi kerak, shuningdek, uning so'zlariga befarq bo'lmasligi kerak. Agar nutq badiiy uslubda qurilgan bo'lsa, unda to'g'ri tanlangan metafora, taqqoslash va boshqa badiiy vositalar ekspressivlikni beradi. Jurnalistik uslubdagi ekspressivlik savollar, undovlar (ammo siz nutqingizni ushbu kommunikativ fazilatlar bilan ortiqcha yuklamasligingiz kerak), pauzalar bilan beriladi. Ilmiy yoki rasmiy ishbilarmonlik uslubida asosiy so'zlarga og'zaki urg'u berish, ohangni ko'tarish va tushirish, pauzalar ekspressivlikni beradi.

3. Mantiq. Bu xususiyat fikrning to'g'ri va tushunarli taqdim etilishini va matnning tuzilishini tavsiflaydi, ya'ni nutq mantiqning asosiy usullariga - induksiya, deduksiya, tahlil, sintez va boshqalarga bo'ysunishi kerak.

4. To'g'rilik. U biz aytganlarimizning adabiy tilning umume'tirof etilgan me'yorlariga mos kelishini ifodalaydi. Agar nutqning barcha kommunikativ sifatlarini hisobga olsak, bu xususiyat asosiy lardan biri bo'ladi

5. Aniqlik. Bu, birinchi navbatda, matnning ma'nosini to'g'ri taqdim etish, "suv" ning yo'qligi. Aniqlik, shuningdek, so'zlovchining nima haqida gapirayotganini tushunish darajasi, kontseptual apparatdan to'g'ri foydalanish bilan belgilanadi.

6. Boylik. Sifat so'zlovchining lug'at boyligi, shuningdek, fikrni ifodalashda foydalanadigan til vositalarining rang-barangligi bilan tavsiflanadi.

7. Mavjudligi. Bu ma'ruzachining barcha ma'lumotlarni tinglovchilarga to'g'ri va aniq etkazish qobiliyati, shuningdek, unga bo'lgan munosabati. Nutqning asosiy fazilatlari odamlarga aytilgan hamma narsa ularga tushunarli bo'lishi kerak.

8. Muvofiqlik. Nutq ma'lum bir vaziyatga mos kelishi kerak, har doim "o'rinsiz" bo'lishi va kerakli stilistik rangga mos kelishi kerak.

9. Aniqlik. Bu kontekst yoki ma'lum bir vaziyat talab qiladigan bo'lsa, zarur tushuntirishlarning mavjudligini tavsiflaydi.

10. Samaradorlik. Bu sifat nutqning dolzarbligi (sifat publitsistik, ilmiy nutq uslubiga ko'proq mos keladi), voqelikni aks ettirish qobiliyati bilan tavsiflanadi. Nutqning bu asosiy sifatlari adabiyotda muallifga yoki yozilish vaqtiga qarab har xil miqdorda taqdim etilishi mumkin. 20-asr boshidagi til vaziyatining tabiati. iqtisodiy, ilmiy-texnikaviy, ijtimoiy-madaniy omillar tufayli Rossiyadagi inqilobiy va tarixiy o'zgarishlar, yangi davlatning shakllanishi. Ijtimoiy tuzumdagi inqilob, urf-odat va asoslarning qattiq sindirilishi xalq ongi va ma'naviyatini o'zida mujassam etgan tilga tubdan ta'sir ko'rsatdi. XIX asr oxiri - XX asrning birinchi choragi. adabiyot va san'at uchun gumanistik fikr kumush asrga aylandi. Va butun Rossiya uchun katta sinovlar davri adabiyot asarlarida aks ettirilgan.

Sizda jinnilik bormi, umid bormi? Urush kunlaridan, ozodlik kunlaridan - Yuzlarida qonli nur bor. Sukunat hukm surmoqda - keyin signalning shovqini Og'izni yopishga majbur bo'ldi.

Mehnat yillari qizil bayroq va to'yib ovqatlanmaslik kunlari ostida. 1905-1907 va 1917 yillardagi inqiloblar, Rossiya imperiyasining qulashi, hokimiyat xarakteri va davlat turining o'zgarishi, fuqarolar urushi 20-asr birinchi choragining asosiy voqealaridir. Bu vaqt lingvistik vositalar bilan ham olinadi: petrel, bolshevik,

dengizchi, qizil bayroq, tachanka, oq va Qizil ularning qarama-qarshiliklarida. Hatto to'g'ri nomlar ham davrning ramzi edi: Nikolay II, Rasputin, Lev Tolstoy, Maksim Gorkiy, Avrora, Qish, Marks, Engels, Lenin, Kerenskiy, Chapaev, Budyonniy, Maxno, Trotskiy va boshq. I. Bunin "La'natlangan kunlar" asarida inqilobiy davrning til o'zgarishlari tufayli hayot, madaniyat, ong va ma'naviyatdagi o'zgarishlarni achchiq-achchiq ta'kidlagan edi: "Yuk mashinasi – biz uchun qanday dahshatli timsol bo'lib qoldi, bu yuk mashinasi bizning oramizda qanchalar bor. eng qiyin va dahshatli xotiralar! Inqilob birinchi kunidanoq bu bo'kiragan va badbo'y hayvon bilan bog'liq bo'lib, dastlab isteriklar va dezertirlarning odobsiz askarlari, keyin esa tanlangan mahkumlar bilan gavjum edi. Zamonaviy madaniyatning barcha qo'polligi va uning ijtimoiy pafosi yuk mashinasida mujassam. V. Mayakovskiy uchun o'tgan o'tmishning ramzlari dahshatliroq bo'lib tuyuldi: "... Letadan "fohishalik", "sil", "blokada" kabi so'zlarning qoldiqlari chiqadi" ("Ovoz baland").

Inqilob mavzusi, deb xulosa qildi V.Rozanov, "gunohni gunoh bilan qanday tuzatish kerak". Rossiyaning burilishdan oldingi va keyingi hayoti ushbu davr adabiyoti va san'atida markaziy o'rinni egallaydi.

19-asrning oxiri Rossiyada uning iqtisodiyoti va madaniyatining faol rivojlanishi bilan bog'liq edi. XX asrda. Rossiya qishloq xo'jaligining birinchi qishloq xo'jaligi texnikasini joriy etish asosida kuchli va yangilana boshlagan agrar mamlakat sifatida kirdi. Zavodlar, temir yo'llar qurildi, elektr energiyasi shaharlar hayotiga kiritildi. Sanoat rivojlanishi bo'yicha mamlakat AQShdan oldinda edi. 1913 yilga kelib Rossiya imperiyasi jahonning yirik davlatlaridan biriga aylandi.

Ikki asr oxiri va XX asrning birinchi o'n yilliklari. - rus modernizmining jadal rivojlanish davri. Bu yo'nalish tarafdorlari insonni ma'naviy yuksaltirishga yordam beradigan madaniyatni yaratish tarafdori edilar. Bu yillarda rus baleti va rus operasining shon-shuhratlari boshlandi, rus rassomlari (V. Kandinskiy, K. Malevich) asarlari ko'rgazmalari, rus me'morlarining loyihalari xalqaro ahamiyatga ega bo'lgan voqealar sifatida qabul qilindi. 1907 yilda rus kinosining asoschisi A.Xanjonkov o'z biznesini ochdi. Kumush asr madaniyati uchun "San'at olami", "Apollon", "Kapital va manor", "Eski yillar" kabi muhim jurnallar nashr etilgan.

Ma'naviy yangilanish, rus mentalitetini takomillashtirish izlashda taniqli rus yozuvchilari va faylasuflari diniy-axloqiy izlanishlarga murojaat qilishdi (L. Tolstoy, A. Bely, V. Ivanov, I. Shmelev; V. V. Rozanov, P. A. Florenskiy, N. A. Berdyaev, S. N. Bulgakov). Asl (neo-xristianlik) nazariyalar ma'naviy idealni qizg'in izlash va tarqoqlik va dushmanlikdan ko'r bo'lgan dunyoda yashayotgan insoniyatning Ilohiy Mohiyat bilan birligi haqidagi yorqin orzularda shakllangan. Kommunistik e'tiqodni shakllantirish uchun oziq-ovqat V. I. Leninning g'oyalari, uning sheriklari, shuningdek, siyosiy kurashdagi raqiblar va muxoliflar tomonidan ta'minlandi. V. I. Vernadskiy, A. L. Chijevskiy, K. E. Tsiolkovskiy va boshqalarning ilg'or ilmiy g'oyalari ijodiy fikrni hayajonga soldi va uyg'otdi. Adabiy tildagi intellektual, uslublar soni.

I. Bunin, A. Blok, K. Balmont ijodi nasr va she'riyatda nafis uslubning yorqin namunalarini keltirdi va bu adabiy tilning badiiy uslubining yanada rivojlanishiga xizmat qildi. [Dalalar moviy g'amgin tusga kirdi, uzoqda, ufqda, quyosh ulkan bulutli qip-qizil to'p bo'lib er yuzidan o'tib ketadi. Va bu qayg'uli rasmda, loyqa

REFERENCES

1. Farmer, Philip José, *Strange Relations* (Ballantine: New York, 1960)
2. Galloway, Priscilla, *Truly Grim Tales* (Delacorte: New York, 1995)
3. Garner, James Finn, *Politically Correct Bedtime Stories* (Simon and Schuster: New York, 1994)
4. Gilbert, Sandra M., and Gubar, Susan, *The Mad Woman in the Attic: the Woman Writer and the Nineteenth Century Imagination* (Yale UP: New Haven, 1979)
5. Husain, Shahrukh, *Women who Wear the Breeches: Delicious and Dangerous Tales* (Virago: London, 1995)